

Til: KUF-komiteen på Stortinget
Fra: Norsk Studentunion og Studentenes Landsforbund

Tema:

- Innspill til St. meld. nr. 44 Utdanningslinja

Anne Karine Nymoen
Leder Norsk Studentunion
Mobil: 95 79 25 56
E-post: anne.karine@nsu.no

Ina Tandberg
Leder Studentenes Landsforbund
Mobil: 95 10 09 05
E-post: leder@stlweb.no

Innledning

Stortingsmelding nr. 44 (2008-2009), "Utdanningslinja", er et viktig dokument for å styre kunnskapspolitikken i Norge. Studentorganisasjonene er glade for at Utdanningslinja presser frem en debatt om tilgangen til høyere utdanning, men vi ønsker å presisere at en slik debatt også må fokusere på kvaliteten i utdanningen. I tillegg er det viktig å huske på at en økt studentmasse gir utfordringer i forhold til studiestøtte, studentboliger og annen studentvelferd, uten at dette er eksplisitt tatt opp i denne meldinga. Gode velferdsordninger er en forutsetning for studenters mulighet til å arbeide godt med studiene. Vi har i dette dokumentet tatt utgangspunkt i Utdanningslinjas kapittel 5 og 6, og da spesielt fokusert på de viktigste tiltakene og/eller hvor vi mener det gjenstår mye jobb. Vi har dermed nedprioritert å si noe om for eksempel Sentre for Fremragende Utdanning og levekårsundersøkelsen, siden vi allerede har hatt flere muligheter til å uttale oss om disse forslagene.

Kapasitet i høyere utdanning

Utdanningslinja varsler en kraftig studentvekst de kommende år. Studentorganisasjonene mener det er viktig å gjøre høyere utdanning tilgjengelig for flest mulig, og ser at et ledd i dette kan være å øke kapasiteten i høyere utdanning. Likevel er studentorganisasjonene bekymret for utviklingen av utdanningskvaliteten, og at en økning av studentmassen fører til en økning i frafall. I Utdanningslinja er også frafall fra høyere utdanning beskrevet som en viktig utfordring¹.

Økt kapasitet og frafall er to spørsmål som må sees i sammenheng, da frafall kan ha sammenheng med dårlig studentoppfølging, som følge av at det blir flere studenter enn det fins undervisnings- og veiledningskapasitet til. Den tidlige innsatsen mot frafall i form av økt veiledning og oppfølging som meldingen legger opp til, er en viktig del av god utdanningskvalitet. Når en øker kapasiteten på inntaket er en også nødt til å øke kapasiteten på disse områdene. En ukritisk økning av tilgangen til høyere utdanning kan føre til økt frafall, som også er uheldig for samfunnet og studenter som investerer i høyere utdanning.

Imidlertid mener ikke studentorganisasjonene at økning av kapasiteten nødvendigvis er i strid med målet om høy kvalitet. Hvis en skal øke inntaket av studenter ved institusjonene bør dette først og fremst skje på institusjoner med ledig kapasitet, samtidig som det er usannsynlig at en skal kunne dimensjonere hele den veksten til disse. En annen god måte å øke kapasiteten på utdanningen er at institusjonene blir bedre til å tilrettelegge for studenter som ønsker å studere i utlandet. Disse tiltakene krever at en har kunnskap om konsekvenser av den fremtidige studentveksten. Studentorganisasjonene mener at studentveksten må konsekvensutredes med spesiell tanke på å skaffe informasjon til institusjonene om hvordan de skal møte denne veksten.

Studentorganisasjonene krever at:

¹ St.Meld.nr.44 – Utdanningslinja (2008-2009): 73

- Kvaliteten ved utdanningen kommer i første rekke dersom en skal øke kapasiteten i høyere utdanning.
- Regjeringen, i samarbeid med UHR, konsekvensutredde den varslede økningen av studenttallet. Ledig kapasitet ved utdanningsinstitusjonene må i større grad utnyttes for å imøtekomme studentveksten.
- Det må legges bedre til rette for studenter som ønsker å studere i utlandet.

Utdanningskvalitet før utdanningskvantitet

Som stortingsmeldingen selv peker på, vil den økte studiefrekvensen føre til utfordringer knyttet til både kapasitet og kvalitet for UH-sektoren. For studentorganisasjonene er det viktigst å sikre at kvaliteten på den utdanningen som tilbys er best mulig, både for nye studenter og de som allerede er i gang. Vi er bekymret for at utdanningskvaliteten er under press. Som oftest når det må kuttes i utdanningsinstitusjonenes budsjetter, går det i hovedsak ut over studentenes utdanning. Dette er en utvikling som må snus; undervisning må prioriteres like høyt som forskning på alle landets universiteter og høyskoler.

For å sikre utdanningskvaliteten, trengs tiltak som mer veiledning, mer seminarundervisning og bedre oppfølging og evaluering av studenter. Variert undervisning, gode faglige diskusjoner samt grundige tilbakemeldinger og formative vurderinger på både muntlige og skriftlige arbeid, er essensielt for å gi hver enkelt student en best mulig utdannelse.

I Utdanningslinja² er det fremmet forslag om å gjennomføre en studentundersøkelse. Studentorganisasjonene er enige i at det er viktig å skaffe informasjon om høyere utdanning og kvaliteten på denne. Studentorganisasjonene ønsker derfor en dialog med KD om innholdet i, og gjennomføringen av, en slik undersøkelse.

Forskningsbasert utdanning

God kvalitet oppstår i møtene mellom studenter og aktive forskere og formidlere. Derfor må all undervisning være forskningsbasert, og man bør øke rekrutteringen av stipendiater og opprette flere post.doc.-stillinger for å sørge for at forholdstallet mellom forskere og studenter ikke blir mindre på sikt, når den forventede studentveksten kommer. Likevel er det viktig å se antall stipendiater i forhold til veiledningskapasiteten. Disse trenger også god oppfølging.

Regjeringen har slått fast at det er et grunnleggende prinsipp at all høyere utdanning skal være forskningsbasert³. Forskningsbasert undervisning innebærer at undervisningen i all hovedsak skal tilbys av undervisere som selv er aktive forskere og har et aktivt forhold til FoU-arbeid innenfor det aktuelle fagområdet. Underviseren må dessuten ha god kompetanse på vitenskapelig metode og tenkemåte, ha nær kontakt med relevante miljøer og holde seg oppdatert på det nyeste av forskningsarbeid innenfor fagområdet. Forskningsbasert undervisning skal gjøre studentene i stand til å bidra i faglig utvikling gjennom kritisk tenkning, refleksjon og innsikt i vitenskapelig metode i studier og i arbeidsliv. Flere

² St.Meld.nr.44 – Utdanningslinja (2008-2009): 80

³ St.Meld.Nr. 30- Klima for forskning og Soria Moria II

kontaktpunkter mellom forskning og undervisning er også det viktigste tiltaket for å motivere flere studenter til en forskningskarriere.

Skal vi lykkes med å møte studentveksten, opprettholde utdanningskvaliteten og sikre den forskningsbaserte undervisningen, er det avgjørende at de vitenskapelig ansatte sikres tilstrekkelig tid til både å drive forskning og ikke minst til å undervise. I "Klima for forskning" skriver regjeringen at *"kapasitetsutbyggingen i høyere utdanning, og særlig på høgskolene, vil kreve flere ansatte med forskerkompetanse"*⁴. Studentorganisasjonene mener det er av avgjørende betydning at alle faste vitenskapelig ansatte skal få muligheten til å tilegne seg førstekompetanse og at det er viktig å støtte opp under kompetanseheving av de ansatte, særlig på høgskolene. I tillegg bør alle forelesere gjennomføre kurs i pedagogikk, for å sikre gode undervisningsformer.

Studentene krever at:

- Det settes av midler for å sikre studentene nok veiledning og god undervisning.
- Det bevilges penger til kompetanseheving for de vitenskapelig ansatte.

Studentaktiv forskning

Alle studenter, fortrinnsvis allerede på bachelornivå, bør få muligheten til å aktivt delta i institusjonenes forskning. Dette kan skje enten ved at det opprettes enkeltemner som har dette som sitt særlige formål, eller ved å integrere studentaktiv forskning gjennom hele studieløpet. Aktiv deltaking i forskning vil styrke studentenes innsikt i fagene og evnen til kritisk tenkning, og motivere til videre forskning på egen hånd, og studentorganisasjonene er derfor glade for at viktigheten av dette påpekes i meldinga. Vi vil anbefale at det opprettes prøveprosjekter med studentaktiv forskning på utvalgte utdanningsinstitusjoner.

Studentene krever at:

- Det settes av midler til pilotprosjekter innenfor studentaktiv forskning.

Samarbeid, arbeidsdeling og faglig konsentrasjon

Studentorganisasjonene er positive til fokuset på samarbeid, arbeidsdeling og faglig konsentrasjon (SAK), og også for at dette skjer uten tvang og på institusjonenes eget initiativ⁵. Stjernøinnstillingen beskriver hvordan større fagmiljøer vil gi bedre fagmiljøer, bedre kvalitet på doktorgradsutdanningen og bredere studietilbud til studentene⁶. SAK er dermed viktig for å øke utdanningskvaliteten og for å skape et konkurransedyktig kunnskapssamfunn

Mange små fagmiljø opplever i dag konkurranse og nedskjæringer. Hvis en via samarbeidstiltak kan bidra til å kunne tilby kunnskap innenfor nisjeområder er dette svært positivt. Dette fordrer en god arbeidsdeling mellom institusjonene, og god dialog. Ikke minst fordrer dette i tillegg et klart formål om hva SAK-midler skal brukes til. Studentorganisasjonene mener det mest hensiktsmessige er at midlene brukes hovedsakelig for å støtte opp om allerede eksisterende fagområder.

Studentene krever at:

- Den økonomiske satsingen på SAK fortsetter.

⁴ St.Meld.nr.44 – Utdanningslinja (2008-2009): 82-83

⁵ St.Meld.nr.44 – Utdanningslinja (2008-2009): 75

⁶ NOU 2008:3 – Sett Under Ett: 194

- SAK-midler skal brukes til samarbeidstiltak mellom institusjonene, særlig på sikring av små fag, og ikke til å starte fagutvikling mot utvikling av master- og PhD-studier.

Bachelorgraden – en selvstendig grad med muligheter

Studentorganisasjonene er enig i at det kan være hensiktsmessig med et klarere skille mellom yrkesbachelor og akademisk bachelor, så lenge man ikke mister muligheten til videre studier etter noen av dem. Det er dermed ikke sagt at den akademiske bacheloren ikke skal kunne holde som utdannelse til en relevant jobb. Felles for mange av de akademiske bachelorutdanningene er at de ikke utdanner spesialister, men generalister med et faglig fundament. Vi mener at kritisk kompetanse, det å kunne lese, skrive, tolke, forstå og formidle, er essensen i en bachelorgrad og bachelorstudentenes styrke på arbeidsmarkedet. I et kunnskapsintensivt og omskiftelig arbeidsliv, er en slik evne til raskt å tilegne seg og benytte seg av ny kunnskap svært verdifullt og nyttig. Dermed vil ikke løsningen være å ukritisk tilpasse utdanningene til det som til enhver tid er arbeidslivets behov.

Studentorganisasjonene ønsker at man ikke bare skal gjennomføre en prioritering av hvilke bachelorutdanninger det er viktigst å styrke som selvstendige yrkesutdanninger, men at man heller gjennomfører en gjennomgang av bachelorutdanningene med sikte på å avdekke hva som fungerer eller ikke, hva som er deres styrker og svakheter og hvilke som bør holdes allmenne, spesialiserte eller heller inkluderes i femårige integrerte masterutdanninger.

For å sikre at kvaliteten på bachelorgraden er god, bør en styrke denne gjennom tiltak som mer bruk av avsluttende, større selvstendig arbeider, mulighet for praksis i løpet av utdanningen, og nok ressurser til faglig oppfølging og tid til faglig fordypning. Ved å i større grad tilrettelegge for praksis innenfor fag hvor dette i dag er uvanlig mener studentorganisasjonene at en kan både øke utdanningskvaliteten og yrkesrelevansen for mange studenter. Imidlertid er dette en kompetanse som må opparbeides innenfor de forskjellige studieretningene, og god kontakt mellom lærested, praksisfeltet og studentene er essensielt for en god praksis. Derfor ønsker studentorganisasjonene at det settes i gang praksisprosjekter med sikte på å bygge kompetanse og stimulere til større bruk av praksis som en metode for læring.

Studentorganisasjonene krever at:

- Bachelorgraden utredes med mål om å få et grunnlag for å vurdere hvilke tiltak som bør iverksettes overfor hvilke bachelorgrader.
- Klarere skille på bachelorgraden ikke legger hindringer for studentenes muligheter videre, enten de ønsker en videre akademisk karriere eller vil ut i arbeidslivet forøvrig.
- Det iverksettes forsøk med praksis innenfor flere fag.

Utbygging av ex.phil

Studentorganisasjonene merker seg at regjeringen mener det er svært verdifullt at alle gradsutdanninger inneholder emner som gir innføring i grunnleggende etiske, forskningsmetodiske og vitenskapsteoretiske spørsmål⁷. Dessverre opplever mange studenter at innføringsemnene, særlig ex.phil., er lite relevant i forhold til resten av studiene. Etter innføringen av Kvalitetsreformen har emnet mistet mange av funksjonene det er ment å skulle dekke, og lider blant annet under manglende oppdatering til dagens behov for styrket bevissthet om problemstillinger samfunnet står overfor og utfordringer innen akademisk redelighet. Studentorganisasjonene mener derfor at ex.phil. må oppdateres og styrkes.

Studentorganisasjonene mener at:

- Ex.phil må oppdateres, og gjøres mer faglig og samfunnsmessig relevant.

Studentvelferd

Den varslede studentøkningen vil ha store konsekvenser, ikke bare for utdanningsinstitusjonene og det faglige aspektet, men for studentvelferden og studentsamskipnadene. En åpenbar utfordring er det økende behovet for studentboliger; med studenttallet fra studieåret 2008/2009 er det i dag en nasjonal dekningsgrad på 14.38 prosent, og det mangler over 10.000 studentboliger for å oppnå målet om 20 prosent dekningsgrad. En økende studentmasse vil føre til at man ikke kommer nærmere målet selv om man bevilger og bygger 1000 studentboliger i året.

For studentsamskipnadene vil også studentøkningen kunne medføre utfordringer. Studentsamskipnadene er ikke dimensjonert for denne økningen, og selv om en økning av studenttall vil medføre økte inntekter eksempelvis gjennom semesteravgiften vil det ta tid å forberede seg på studentøkningen. Det tar tid å bygge studentboliger, bygge/utvide treningssentre og kantiner, og å utvide fysiske og psykiske helsetilbud. Studentorganisasjonene mener derfor det er viktig at man i det videre arbeidet med Utdanningslinja tar høyde for konsekvensene studentøkningen vil ha for studentvelferden, og legger til rette for å finne løsninger på utfordringene. God studentvelferd er en forutsetning også for studentenes mestring av det faglige.

Studentene krever at:

- Regjeringen også styrker studentvelferden i tråd med den kommende studentveksten.

Sosial mobilitet

Som Utdanningslinja påpeker, er det betydelige sosiale ulikheter i rekruttering til og gjennomføring av høyere utdanning i Norge. Studentorganisasjonene mener at man ikke har lagt nok vekt på å avdekke årsaker til rekrutteringsmønsteret til høyere utdanning.

Viktige forutsetninger for å oppnå bedre sosial mobilitet er en studiefinansiering som muliggjør heltidsstudenten og flere studentboliger. Dette er to av prioriteringene i studentorganisasjonenes krav til statsbudsjett for 2011.

⁷ St.Meld.nr.44 – Utdanningslinja (2008-2009): 79.

Studentene krever at:

- Kunnskapsdepartementet utreder årsaker til det skjeve rekrutteringsmønsteret, med særlig fokus på underrepresentasjon hos minoriteter og unge fra lavinntektsfamilier.
- Regjeringen sørger for at studentenes økonomiske situasjon er tilstrekkelig for at alle skal ha lik rett til høyere utdanning.

Samsvar mellom utdanning og arbeidslivets behov

Studentorganisasjonene er glade for videreføringen av satsingen på lærerutdanning (GNIST), men registrerer at flere andre korte profesjonsutdanninger også sliter med betydelige rekrutteringsutfordringer, bl.a. sosialarbeidere, helsepersonell og ingeniører⁸. Studentorganisasjonene er bekymret for rekrutteringen til de korte profesjonsutdanningene, og mener at det i større grad må innhentes informasjon om rekrutteringsmønster for å kartlegge om profesjonsutdanningene rekrutterer fra hverandre.

Studentorganisasjonene vil samtidig peke på viktigheten av at arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene går i dialog om hva slags kunnskap og kompetanse institusjonene kan tilby og hva arbeidslivet trenger. Her bør begge parter stimuleres til å tenke nytt og kreativt; verden er i stadig endring og man trenger andre typer kompetanse nå enn før. En kulturviter kan være like viktig for et internasjonalt selskap som en økonom. I stortingsmeldingen sies det at man må ha en kompetansepolitikk som faktisk skaper den kompetansen man trenger for å utvikle samfunnet i den retningen man ønsker⁹. Det holder dermed ikke bare å forholde seg til kortsiktige behov i arbeidsmarkedet nå; det må forskes og utvikles ny kunnskap om hva som vil være nyttig i fremtiden.

Studentene krever at:

- En i større grad søker informasjon og kartlegger hvordan nasjonale rekrutteringskampanjer virker inn på de korte profesjonsutdanningene som helhet.
- Arbeidslivet og utdanningsinstitusjonen må gå i en gjensidig dialog om fremtidens kompetansebehov.

⁸ NOU 2008:8 – Kompetanse i Barnevernet: 102, St.Meld.nr.44 – Utdanningslinja (2008-2009): 87

⁹ St.Meld.nr.44 – Utdanningslinja (2008-2009): 85